

Kurum Deneyiminin Psikolojik Danışman Adaylarının Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Algılarına Etkisi¹

DOI: 10.26466/opus.425811

*

Aynur Fırıncı Kodaz* - Meryem Vural Batk**

*Dr., Hatice Gani Erverdi Ortaokulu, Nilüfer / Bursa / Türkiye

E-Posta: aynurfirinci@gmail.com

ORCID: [0000-0002-6911-3818](https://orcid.org/0000-0002-6911-3818)

** Öğr. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Atakum/ Samsun/ Türkiye

E-Posta: meryem.vural@omu.edu.tr

ORCID: [0000-0002-7836-7289](https://orcid.org/0000-0002-7836-7289)

Öz

Bu araştırmada, psikolojik danışman adaylarının okul psikolojik danışmanı öz yeterliğine kurum deneyiminin etkisi ve bu etkinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Uludağ Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir (n=155). Araştırmada veri toplama aracı olarak "Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği" ve staj yaşantılarına yönelik görüşlerini almak amacıyla oluşturulan ve staj ile ilgili anket sorularını içeren 'Anket Formu' kullanılmıştır. Ön testler, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı son sınıf öğrencilerinin alanda uygulama yapacakları "Kurum Deneyimi" dersini almadan önce, son testler ise dönem sonunda uygulanmıştır. Psikolojik danışman adaylarının okul psikolojik danışmanı öz yeterlik algılarının "Kurum Deneyimi" dersinin öncesi ve sonrasında farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için "İlişkili Örneklem için t testi" yapılmıştır. Bunun sonucunda psikolojik danışman adaylarının kurum deneyimi sonrasında okul psikolojik danışmanı öz yeterlik algılarının anlamlı düzeyde arttığı ($p<.05$) belirlenmiştir. Ayrıca okul psikolojik danışmanı öz yeterlik algılarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra çalışmaya katılan psikolojik danışman adaylarının önemli bir kısmı, kendi öz yeterliklerini yüksek bulsa da, kurum deneyimi dersi kapsamında yapılan çalışmaları yeterli bulmadığını belirtmiştir. Elde edilen bulgular ilgili alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurum deneyimi, okul psikolojik danışmanı öz yeterliği, psikolojik danışman adayı.

¹ Bu makale, 2-5 Mayıs 2018 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen V. International Eurasian Educational Research Congress adlı kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

The Effect of Field Practice on Psychological Counselor Candidates' Counseling Self-Efficacy Levels

*

Abstract

In this study, it was aimed to determine the effect of the field practice on school psychological counselor self-efficacy of psychological counselor candidates and whether this effect differed according to sex. The study was conducted in Uludag University and Ondokuz Mayıs University in the 2015-2016 academic year with the participation of students studying in the fourth grade (n = 155). The data collection tool was "School Psychological Counselor's Self-Efficacy Scale" and 'Survey Form' which was used to get opinions about internship experiences. Pre-tests were applied to senior students of the Department of Psychological Counseling and Guidance before they received the "institutional field experience" lesson they practice on the field. The final tests were applied at the end of the semester. "T test for related samples" was conducted to determine whether the school counselor self-efficacy perceptions of candidates for psychological counselors differed before and after the "institutional field experience " course. As a result, the self-efficacy perceptions of the school counselor increased significantly ($p < .05$) after field practice of psychological counselor candidates. In addition, it was determined that the self-efficacy perceptions of the school counselor did not differ significantly according to sex. In addition to this, a significant number of the psychological counselors who participated in the study stated that they did not find the work done within the scope of the field practice lesson satisfactory although they found their self-sufficiency high. The findings are discussed in the light of literature.

Keywords: *Institutional field experience, school psychological counselor self-efficacy, psychological counselor candidate.*

Giriş

Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik alanının kökenleri 1950'li yıllara kadar uzanmakla birlikte yıllar geçtikçe daha etkin bir şekilde işlev sürmesi için birçok çalışma yapılmaya devam etmektedir (Doğan, 2001; Korkut-Owen, 2007; Özyürek, Çam, ve Atıcı, 2007). Türkiye'nin 2001 yılında Bologna Süreci'ne katılımı ile birlikte, program yeterlikleri, öğrenme kazanımları ve ölçme değerlendirme yöntemleri tüm eğitim programları için tanımlanmaya başlanmıştır (YÖK, t.y.). Yapılan bu düzenlemeler neticesinde ruh sağlığı ve eğitim alanında önemli bir işleve sahip olan psikolojik danışmanların hizmet kalitesinin daha da iyileşmesi beklenmektedir.

Psikolojik danışma hizmetini etkileyen birçok önemli etmen bulunmaktadır ve bunlardan biri de psikolojik danışmana ilişkin etmenlerdir (Hackney ve Cormier, 2005). Psikolojik danışmana ilişkin faktörler arasında en önemli faktörlerinden biri, ne yapacağını bilmekle, onu yapmak arasında bir aracı olan psikolojik danışman öz yeterliğidir (Larson, 1998). Bandura (1986), öz yeterliği, kişinin karşısına çıkan zor durumlarla baş etmede kendini ne derece yeterli hissettiğine yönelik kendi hakkındaki inancı olarak tanımlamaktadır. Bireyin sahip olduğu becerileri değerlendirerek, karşılaşacağı engelleri ne derece aşabileceğine ilişkin bir yargıya sahip olduğu ve buna göre davranışlarını belirlediği düşünülmektedir. Bireylerin yapmaya istekli olduğu işlere bakıldığında, kendilerini o işte yeterli gördükleri de anlaşılmaktadır. Yani bireyin, kendini yeterli hissettiği işlerde performansının daha iyi olduğu ve o işi yapmaya istekli olduğu, yeterli hissetmediği işlerde ise o işten uzakta durmaya çalıştığı gözlenmiştir (Bandura, 1986). Bu açıklamalardan yola çıkarak öz yeterlik algısının performans ve isteklendirme üzerinde önemli bir role sahip olduğu ve psikolojik danışmanların, danışanlarına etkili düzeyde yardım edip edemeyeceklerine yönelik inançlarının psikolojik danışma sürecindeki performanslarını etkilediği söylenebilir (Cormier ve Nurious, 2003). Psikolojik danışmanların sahip olduğu duygu ve davranışlar psikolojik danışma sürecini etkilemektedir. Bu yüzden psikolojik danışmanın kendini yeterli hissetmesi danışana ve öğrencilerine yönelik olumlu tutuma sahip olmasını ve dolayısıyla daha iyi hizmet vermesini sağlayacaktır (Cormier ve Cormier, 1991). Yani öz yeter-

liği yüksek olan psikolojik danışmanların performansları, öz yeterliği düşük olan psikolojik danışmanlara göre daha yüksektir (Johnson, Baker, Kopala, Kiselica, ve Thompson, 1989). Dolayısıyla öz yeterliği yüksek olan birey, karşısına çıkan zorluklarda yılmak yerine, bu zorlukları aşmak için uğraşır (Bandura, 1997). Bir psikolojik danışmanın psikolojik danışman öz yeterlik inancı yüksek olduğunda karşılaştığı sorunlara çözüm bulma açasından daha üretken bir performans sergileyecektir.

Psikolojik danışman öz yeterliği ile ilişkili olan faktörler arasında geçmiş performanslar/deneyimler (Meyer, 2012; Tang, vd., 2004), alınan eğitimin miktarı (Tang, vd., 2004) staj süreleri (Lent, Hill , ve Hoffman, 2003; Soresi, Nota, ve Lent, 2004; Tang, vd., 2004) aldıkları süpervizyona yönelik memnuniyet (Delini ve Hulse- Killachy, 2005) ve mesleki benlik saygısı (Atıcı, Özyürek, ve Çam, 2005) yer almaktadır. Erkan (2011), okul psikolojik danışmanı öz yeterliği ile eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyet arasında anlamlı düzeyde pozitif yönlü ilişki bulmuştur. Başka bir deyişle eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyet arttıkça okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlikleri de artmaktadır. Bunun yanı sıra psikolojik danışmanların mesleğine ilişkin ilgisinin gelişmesi ve ileride sunacakları psikolojik danışma yardımlarının etkililiği açasından psikolojik danışma öz yeterliği, mesleki eğitim sürecinde önemle ele alınması gereken bir konudur (Larson vd., 1992). Nitekim, Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) lisans eğitimi, mesleğe ilişkin ilk becerilerin elde edildiği bir süreç olduğundan psikolojik danışma öz yeterliğinin de geliştiği bir dönem olarak değerlendirilebilir. Bu doğrultuda psikolojik danışman adaylarının eğitim yaşantılarının öz yeterlik algılarının oluşumunda önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Ölkemizde Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'nun kılavuzunda PDR lisans programında 146 saat teorik ve 34 saat uygulama olmak üzere toplam 180 saatlik ders programı belirlenmiştir (YÖK, 2007). Psikolojik danışman adaylarının okullarda ve kurumlarda uygulamalı olarak psikolojik danışman deneyimini kazanmasını, psikolojik danışmanın yetiştirilmesinde önemli bir aşama olarak kabul edebiliriz. Çünkü bu deneyime hizmet eden uygulama dersleri, psikolojik danışman adaylarının öncelikle mesleğin gerektirdiği nitelikleri geliştirmeleri için ortam sağlayarak mesleki olarak donanımlı hale gelmelerine katkıda

bulunmaktadır. Bu doğrultuda üniversitelerde psikolojik danışman adaylarının eğitimleri sürecinde aldıkları kuramsal bilgiler ile birlikte okullarda uygulamalı olarak mesleki deneyim kazanmaları için lisans eğitiminin son döneminde “Kurum Deneyimi” dersi verilmektedir (YÖK, 2007). Bu ders bağlamında psikolojik danışman adayları, uygulama okullarında ve kurumlarında deneyimli psikolojik danışmanları görev başında gözlemlene olanağına sahip olmaktadırlar. Kurum Deneyimi dersinin, psikolojik danışman adaylarına en büyük katkısı, psikolojik danışman adaylarının mesleki deneyim kazanmalarının yanı sıra bu deneyimlerini üniversitede eğitimini aldığı derslerle ilişkilendirerek meslektaşları ile tartışabilme olanaklarının olmasıdır. Bu uygulama dersleri her üniversite PDR programında yer alsa da, bu derslerin her üniversitede nasıl planlandığı, süpervizyon yapılıp yapılmadığı konusunda bir belirsizlik hakimdir (Aladağ ve Kemer, 2016).

Türkiye’de psikolojik danışman eğitimiyle ilgili çeşitli problemlerin olduğu görülmektedir. Uzmanlık seviyesinde eğitim gerektiren PDR hizmetlerinde lisans düzeyindeki eğitimin yeterli olmadığı, dolayısıyla istenen hizmet kalitesinin yerine getirilemediği ve bu durumun kurumlarda çeşitli problemlere sebep olduğu vurgulanmıştır (Doğan, 1996; Kepçeoğlu, 1981; Kuzgun, 2000; Özgüven, 1990). Okullarda görev yapan psikolojik danışmanlarla yapılan çalışmalarda da mesleki hizmetlerinde bilgi verme işlevini yerine getirmede kendilerini yeterli hissettikleri ancak uygulama performanslarının yeterli seviyede bulmadıklarına yönelik sonuçlar elde edilmiştir (Aydemir-Sevim ve Hamamcı, 1999; Bozgeyikli, 2012; Donat Bacıoğlu, 2014; Hamamcı, Murat, ve Esen-Çoban, 2004; Özyürek ve Kılıç-Atıcı, 2002). Benzer şekilde çeşitli araştırmalarda (Güngör, 2010; Korkut-Owen, Acar, Haskan, ve Kızıldağ, 2011; Tuzgöl-Dost ve Keklik, 2012), PDR programları mezunlar tarafından değerlendirilmiş ve en önemli sorunların süpervizyon eksikliği ile uygulama yetersizliği olduğu görülmüştür. Nitekim psikolojik danışman adaylarının haftalık 1 ila 3 saat arasında uygulama yaptıkları, bireysel süpervizyon yerine daha çok grup süpervizyonu aldıkları ve yapılan çalışmalarda öğrenci gruplarının kalabalık olmasından dolayı uygulamaları yeterli bulmadıkları görülmektedir (Özyürek, 2009).

Yapılan tüm çalışmalara bakıldığında, psikolojik danışmanların aldıkları üniversite eğitimi programlarında mesleki teorik bilgiyi yeterli seviyede kazandıkları ancak elde edilen teorik bilgilerin yanı sıra mesleki süreçte kendilerine büyük faydası olacak uygulama deneyimlerinin yeterli seviyede olmadığı anlaşılmaktadır. Oysa ki psikolojik danışman adayları, staj ve uygulamalar sonunda mesleki açıdan kendilerine daha çok güvenmekte ve mesleki çalışmalarda daha istekli davranmaktadır (Nelson ve Jackson, 2003). Ayrıca psikolojik danışmanların öz yeterlik algılarında, yaptıkları uygulamaların ve mesleki deneyimlerin önemli bir rolü bulunmaktadır (Coşgun ve Ilgar, 2004; Meyer, 2012). Türkiye’de ise psikolojik danışmanların öz yeterlik algıları ile uygulama deneyiminin ilişkisinin incelendiği çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu doğrultuda ülkemizde PDR lisans programlarında yer alan “Kurum Deneyimi” gibi uygulamalı derslerin psikolojik danışman adaylarının öz yeterlik algıları üzerindeki etkisini incelemek yararlı olacaktır. Bu amaçla yapılacak çalışmanın psikolojik danışma ve rehberlik alanına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırma, psikolojik danışman adaylarının okul psikolojik danışman öz yeterlik algılarına kurum deneyiminin etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Kurum deneyimi, psikolojik danışman adaylarının okul psikolojik danışman öz yeterlik algıları üzerinde etkili midir?
2. Psikolojik danışman adaylarının okul psikolojik danışman öz yeterlik algıları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Psikolojik danışman adaylarının kurum deneyimine ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, zayıf deneysel desenlerden tek grup ön test–son test modeline göre yürütülmüştür. Ön testler, PDR dördüncü sınıf öğrencilerinin alanda uygulama yapacakları “Kurum Deneyimi” dersini almadan önce, son testler ise dönem sonunda uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Uludağ Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) Anabilim Dalı dördüncü sınıf öğrencileri, bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Veriler, 2015-2016 eğitim öğretim yılı bahar döneminde “Kurum Deneyimi” dersi alan 74’ü Uludağ Üniversitesi’nde ve 81’i Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde olmak üzere toplam 155 öğrenciden toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler ‘Anket Formu’ ve ‘Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği’ aracılığıyla toplanmıştır.

Anket Formu; Araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formunda, psikolojik danışman adaylarının kurum deneyimleri dersi kapsamında yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi almaya yönelik soruları içermektedir. Bu formda staj yaptıkları okul türü, staj uygulamasında PDR hizmetlerinden hangi çalışmaları yaptıkları, staj uygulamasını yeterli bulup bulmadıkları ve kendilerini PDR hizmetlerine ilişkin ne derece yeterli bulduklarına yönelik sorular yer almaktadır.

Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği; Bodenhorn ve Skaggs (2005) tarafından geliştirilmiş olan Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği (OPDÖÖ) (School Counselor Self-efficacy Scale), Erkan (2011) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının öz yeterliklerini ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçek 43 maddeden oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. 8., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 27. ve 35. maddelerden oluşan “Kişisel ve Sosyal Gelişim”; 3., 5., 30., 36., 37., 38., 39., 40., 41. maddelerden oluşan “Öncülük Etme ve Değerlendirme”; 11., 12., 13., 14., 15., 16. ve 33. maddelerden oluşan “Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim”; 1., 2., 4., 6., 7., 9., 10., 32., 34., 42. ve 43. maddelerden oluşan “İşbirliği” ve 26., 28., 29. ve 31. maddelerden oluşan “Kültürel Kabul” olarak adlandırılan beş alt boyutu bulunmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu uyum indeksi değerleri modelin iyi uyum verdiğini göstermektedir ($\chi^2/df=1.75$, $p=0.00$, $RMSEA=.06$, $NFI=.93$, $CFI=.97$,

GFI=.71, AGFI =.68, SRMR=.06, RMR= .05 ve NNFI =.97). Erkan (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin güvenilirlik alfa değeri .96'dır. Alt boyutlarının Cronbach alfa katsayıları "Kişisel ve Sosyal Gelişim" için .87, "Öncülük Etme ve Değerlendirme" için .88, "Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim" için .81, "İşbirliği" için .87, "Kültürel Kabul" için .74'tür. Yapılan güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları, ölçeğin psikolojik danışman adaylarının öz yeterlik algılarını belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir. Bu çalışma kapsamında OPDÖÖ'nün Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .97, alt boyutlarının Cronbach alfa katsayıları "Kişisel ve Sosyal Gelişim" için .90, "Öncülük Etme ve Değerlendirme" için .88, "Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim" için .89, "İşbirliği" için .89, "Kültürel Kabul" için .74 olarak bulunmuştur. OPDDÖ'den alınacak en düşük puan 43, en yüksek puan ise 215'tir. Ölçeğin tümünden veya boyutlar bazında alınan yüksek puanlar okul psikolojik danışmanı öz yeterliğinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Verilerin Analizi

Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için yapılan One Sample Kolmogorov-Smirnov Testi sonucu verilerin normal dağıldığı görülmüş, bu nedenle analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Ölçeklerle elde edilen verilerinin analizinde psikolojik danışman adaylarının okul psikolojik danışmanı öz yeterlik algılarının "Kurum Deneyimi" dersi öncesi ve sonrasında farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için "İlişkili Örneklem için t testi" uygulanmıştır. Öz yeterlik algılarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için "İlişkisiz Örneklem için t testi" yapılmıştır. Ayrıca anket sorularına verilen cevaplara ilişkin frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgular ve yorumları yer almaktadır.

PDR bölümü son sınıf öğrencilerinin öz yeterlik düzeylerinin kurum deneyimi sonrasında anlamlı ölçüde artıp artmadığını test etmek için yapılan “İlişkili Örneklem için t testi” sonucu Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. OPDDÖ’den alınan ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Psikolojik Danışman Öz Yeterlik	n	\bar{X}	Ss	Sd	r	t	p
Ön test	155	156,61	24,49	154	0,466	2,79	.006*
Son test	155	162,08	22,71				

* $p < .01$

Tablo 1’de görüldüğü gibi, psikolojik danışman adaylarının Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği’nden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < .01$). Diğer bir deyişle PDR öğrencilerin kurum deneyimi sonrasında okul psikolojik danışmanı öz yeterlik algılarının arttığı ortaya konmuştur ($t_{(154)}=2,79$, $p < .01$). Öğrencilerin uygulama öncesi öz yeterlik algısı puanlarının ortalaması \bar{X} :156,61 iken, kurum deneyimi sonrasında \bar{X} : 162,08’e çıkmıştır. Bu bulgu, kurum deneyiminin öğrencilerin öz yeterliklerinin artmasında önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Ayrıca etki büyüklüğü analizlerinden Cohen’s d (etki büyüklüğü) hesaplanmış ve etki büyüklüğü $r=0,23$ bulunmuştur. Cohen’s d değerinin 0-0.20 arasında olması küçük bir etkisi olduğunu; 0.21-0.50 arasında olması orta düzeyde bir etkisi olduğunu ve 0.50’nin üstünde olması ise büyük bir etkisi olduğunu göstermektedir (Cohen, 1988). Bundan dolayı kurum deneyiminin psikolojik danışman adaylarının PDR ile ilgili görevlerine ilişkin öz yeterlik algılarını değiştirmede orta düzeyde bir etkisi olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Kişisel ve sosyal gelişim alt ölçeğinden alınan ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Kişisel ve Sosyal Gelişim	n	\bar{X}	Ss	Sd	r	t	p
Ön test	155	43,81	7,25	154	0,389	-2,175	,031*
Son test	155	45,17	6,75				

* $p < .05$

Tablo 2’de görüldüğü gibi, PDR bölümü son sınıf öğrencilerinin kişisel ve sosyal gelişime yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği kurum deneyimi sonrasında anlamlı ölçüde artıp artmadığını test etmek için yapılan “İlişkili Örneklemeler için t testi” sonucu psikolojik danışman adaylarının kişisel ve sosyal gelişime yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği alt ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Diğer bir deyişle PDR öğrencilerin kurum deneyimi sonrasında kişisel ve sosyal gelişime yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algılarının arttığı ortaya konmuştur ($t_{(154)}=-2,17$, $p<.05$). Öğrencilerin uygulama öncesi kişisel ve sosyal gelişime yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algısı puanlarının ortalaması \bar{x} :43,82 iken, kurum deneyimi sonrasında \bar{x} : 45,17’e çıkmıştır.

Tablo 3. Öncülük etme ve değerlendirme alt ölçeğinden alınan ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Öncülük Etme ve Değerlendirme	n	\bar{x}	Ss	Sd	r	t	p
Ön test	155	32,55	5,43	154	0,403	-2,260	,025*
Son test	155	33,60	5,15				

* $p<.05$

Tablo 3’de görüldüğü gibi, PDR bölümü son sınıf öğrencilerinin öncülük etme ve değerlendirmeye yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği kurum deneyimi sonrasında anlamlı ölçüde artıp artmadığını test etmek için yapılan “İlişkili Örneklemeler için t testi” sonucu, psikolojik danışman adaylarının öncülük etme ve değerlendirmeye yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği alt ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Diğer bir deyişle PDR öğrencilerin kurum deneyimi sonrasında öncülük etme ve değerlendirmeye yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algılarının arttığı ortaya konmuştur ($t_{(154)}=-2,60$, $p<.05$). Öğrencilerin uygulama öncesi öncülük etme ve değerlendirmeye yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algısı puanlarının ortalaması \bar{x} :32,55 iken, kurum deneyimi sonrasında \bar{x} :33,60’a çıkmıştır.

Tablo 4. Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim alt ölçeğinden alınan ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim	n	\bar{X}	Ss	Sd	r	t	p
Ön test	155	25,28	4,54				
Son test	155	26,47	4,14	154	0,394	-3,097	,002*

* $p < .01$

Tablo 4’de görüldüğü gibi, PDR bölümü son sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimi ve akademik gelişime yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği kurum deneyimi sonrasında anlamlı ölçüde artıp artmadığını test etmek için yapılan “İlişkili Örneklem için t testi” sonucu, psikolojik danışman adaylarının kariyer gelişimi ve akademik gelişime yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği alt ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < .01$). Diğer bir deyişle PDR öğrencilerin kurum deneyimi sonrasında kariyer gelişimi ve akademik gelişime yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algılarının arttığı ortaya konmuştur ($t_{(154)} = -3,10$, $p < .01$). Öğrencilerin uygulama öncesi kariyer gelişimi ve akademik gelişime yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algısı puanlarının ortalaması $\bar{X} : 25,28$ iken, kurum deneyimi sonrasında $\bar{X} : 26,48$ ’e çıkmıştır.

Tablo 5. İşbirliği alt ölçeğinden alınan ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

İşbirliği	n	\bar{X}	Ss	Sd	r	t	p
Ön test	155	40,3871	6,77983				
Son test	155	41,6129	5,96024	154	0,453	-2,278	,024*

* $p < .05$

Tablo 5’de görüldüğü gibi, PDR bölümü son sınıf öğrencilerinin işbirliğine yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği kurum deneyimi sonrasında anlamlı ölçüde artıp artmadığını test etmek için yapılan “İlişkili Örneklem için t testi” sonucu, psikolojik danışman adaylarının işbirliğine yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği alt

ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Diğer bir deyişle PDR öğrencilerin kurum deneyimi sonrasında işbirliğine yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algılarının arttığı ortaya konmuştur ($t_{(154)}=-2,28$, $p<.05$). Öğrencilerin uygulama öncesi işbirliğine yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algısı puanlarının ortalaması \bar{x} :40,39 iken, kurum deneyimi sonrasında \bar{x} : 41,61'e çıkmıştır.

Tablo 6. Kültürel Kabul alt ölçeğinden alınan ön test ve son test puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Kültürel Kabul	n	\bar{x}	Ss	Sd	r	t	p
Ön test	155	14,5613	2,56369	154	0,343	-2,750	,007*
Son test	155	15,2065	2,53212				

* $p<.01$

Tablo 6'de görüldüğü gibi, PDR bölümü son sınıf öğrencilerinin kültürel kabule yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği kurum deneyimi sonrasında anlamlı ölçüde artıp artmadığını test etmek için yapılan "İlişkili Örneklem için t testi" sonucu, psikolojik danışman adaylarının kültürel kabule yönelik okul psikolojik danışman öz yeterliği alt ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Diğer bir deyişle PDR öğrencilerin kurum deneyimi sonrasında kültürel kabule yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algılarının arttığı ortaya konmuştur ($t_{(154)}=-2,75$, $p<.05$). Öğrencilerin uygulama öncesi kültürel kabule yönelik okul psikolojik danışman öz yeterlik algısı puanlarının ortalaması \bar{x} :14,56 iken, kurum deneyimi sonrasında \bar{x} : 15,21'e çıkmıştır.

Psikolojik danışman adaylarının okul psikolojik danışmanı öz yeterlik algılarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan "İlişkisiz Örneklem için t testi" sonucu Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. OPDDÖ'den alınan son test puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları.

Cinsiyet	n	\bar{x}	Ss	Sd	t	p
Kadın	113	161,92	22,11	153	-.134	.216
Erkek	42	162,50	24,54			

Tablo 7'de görüldüğü gibi, öğrencilerin öz yeterlik algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(153)}=-.134, p<.05$).

Psikolojik danışman adaylarının kurum deneyimine ilişkin görüşlerini almak amacıyla sorulan sorulara verdikleri cevapların frekans ve yüzdelerle değerlendirilmiştir. Buna göre psikolojik danışman adaylarının sadece %3'ünün anaokullarında, %52'sinin ilköğretim, %60'nın ortaokulda, %36'sının fen lisesinde, %30'unun RAM'da, %27'sinin meslek lisesinde, %4'ünün özel eğitim okullarında ve %1'inin sosyal bilimler lisesinde kurum deneyimi aldıkları görülmüştür. Aldıkları bu kurum deneyimlerinde %32'sinin bireysel rehberlik, %22'sinin bireysel psikolojik danışma, %63'nün bireyi tanıma teknikleri, %64'ünün grup rehberliği, %50'sinin grupla psikolojik danışma; %52'sinin seminer, %6'sının müşavirlik, %12'sinin aile görüşmesi hizmetini uyguladıklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışman adaylarının kurum deneyimini %16'sının yeterli bulduğu, %55'inin kısmen yeterli bulduğu, %29'unun yeterli bulmadığı görülmüştür. Ayrıca adayların %59'u, kendisini PDR hizmetlerine ilişkin yeterli bulduğunu belirtmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, psikolojik danışman adaylarının okul psikolojik danışman öz yeterlik algılarına kurum deneyiminin etkisini belirlemek ve ayrıca kurum deneyimi dersi kapsamında staj uygulamaları hakkında düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Elde edilen bulgular literatür doğrultusunda aşağıda tartışılmıştır.

Yapılan bu çalışmanın bulgularına göre psikolojik danışman adaylarının kurum deneyimi sonrası okul psikolojik danışmanı öz yeterliklerinin arttığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra kurum deneyimi sonrası yapılan ankete göre psikolojik danışman adaylarının çoğunluğunun (%59) kurum deneyimlerinde okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili görevlere ilişkin öz yeterlik algılarını iyi düzeyde gördüklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular literatürdeki açıklamalar ve araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Psikolojik danışman öz yeterliği ile ilişkili olan faktörler arasında geçmiş performansların ve deneyimlerin büyük

rolü bulunmaktadır (Meyer, 2012; Tang vd., 2004). Meyer (2012), psikolojik danışmanların öz yeterlik algılarını belirlemede, yaptıkları uygulamalar ve mesleki deneyimlerin önemli bir role sahip olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra Coşgun ve Ilgar (2004)'ın çalışmasında psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünde eğitim alan psikolojik danışmanların Psikolojik Danışma ve Rehberlik Deneyimi I-II derslerinin öz yeterlik algısını güçlendirdiğini belirlemiştir. Görüldüğü gibi psikolojik danışmanların psikolojik danışmanlıkta deneyim sahibi olmalarının kendilerini mesleki anlamda yeterli hissetmelerine katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

Yapılan çalışmada elde edilen diğer bir bulgu psikolojik danışman adaylarının kurum deneyimi sonrası okul psikolojik danışmanı öz yeterlikleri alt boyutları olan kişisel ve sosyal gelişim; kültürel kabul; işbirliği; öncülük etme ve değerlendirme; kariyer gelişimi ve akademik gelişime yönelik öz yeterliklerinin arttığı belirlenmiştir. Bu bulgular genel ölçek sonuçları ile aynı olup literatürdeki açıklamalar ve araştırma sonuçları ile de paralellik göstermektedir. Bu alt ölçeklerin maddelerine bakıldığında her biri psikolojik danışmanın okulda yaptığı önemli görevlere yönelik öz yeterlilikleri açıkladığı görülmektedir.

Okul psikolojik danışmanının kişisel ve sosyal gelişime yönelik çalışmalarında farklı yaş ve gelişim düzeylerine sahip öğrencilerle uygun bir şekilde iletişim kurabilme; öğrencilere, çevreleri ile etkili iletişim kurma becerilerini öğretme gibi görevleri bulunmaktadır. Eğitim süreci içinde psikolojik danışmanın en önemli görevlerinden biri öğrencilerin gelişmesine ve uyumuna destek olacak ortamın oluşmasına katkı sağlamaktır (Yeşilyaprak, 2004). Okul psikolojik danışmanının öncülük etme ve değerlendirmeye yönelik çalışmalarında olumlu bir okul iklimi geliştirmek için, psikolojik danışma ve rehberlik etkinliklerinin tüm okul tarafından kullanılmasını teşvik etme; okulun tamamını ilgilendiren sorunların değerlendirilmesinde kullanılacak stratejileri uygulama, okulu iyileştirme planları geliştirme; öğrenci sorunlarını önlemeye yönelik çalışmalar yapar. Psikolojik danışmanın öğrencilere, velilere ve öğretmenlere gerekli hizmeti sağlamanın yanı sıra mesleğin savunuculuğunu yapma, kurum içi işbirliğini sağlama gibi daha geniş alanda öncülük etme görevi bulunmaktadır (Bowers ve Hatch, 2005). Okul psikolojik danışmanının kariyer gelişimi ve akademik gelişime yönelik çalışma-

larında öğrencilerin akademik ve kariyer gelişimleri için gerekli olan becerileri kazanmaları için gerekli çalışmaları yapar. Okul psikolojik danışmanı öğrencilerin akademik gelişimlerine katkı sağlayarak bütünsel olarak gelişimlerine katkı sağlamaktadırlar (Korkut-Owen, 2007). Okul psikolojik danışmanının işbirliğine yönelik çalışmalarında öğrenci başarısını arttırmak için öğretmenler, okul çalışanları ve idarecilerle işbirliği içindedir ve onlara müşavirlik yapar; öğrencilerin etkililiklerini ve başarılarını etkileyecek problemleri çözmek için ebeveynler, veli ve ailelerle işbirliği yaparak müdahalede bulunur; öğrencilere yönelik hizmetlere destek sağlayacak okul dışındaki kurumlarla işbirliği yaparlar. Psikolojik danışmanlar okullarda öğrencilerin eğitimsel ve akademik gelişimlerini takip etmenin yanı sıra veli ve öğretmenlere müşavirlik hizmeti vererek eğitim-öğretim sürecinde önemli bir role sahiptirler (Gündüz ve Çelikkaleli, 2009). Okul psikolojik danışmanının kültürel kabule yönelik çalışmalarında okuldaki her öğrenciyle bir şekilde bağlantı ve iletişim kurar; farklı bir kültürel geçmişe sahip öğrencilerin ve velilerin bakış açılarını ve yaşantılarını anlamaya yönelik çalışma yapar. Psikolojik danışmanlık mesleği sadece batı kültürünün yaklaşım ve tekniklerini değil diğer kültürleri de kapsayarak globalleşmektedir (Hohenshil, Amundson, ve Niles, 2015). Okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlülük yeterlilikleri arttıkça öz-yeterlik algıları da artmaktadır (Owens, Bodenhorn, ve Bryant, 2010). Alt ölçeklerin içeriğinden de anlaşıldığı üzere psikolojik danışmanın kendini daha yeterli hissetmesi için yapacağı mesleki deneyimlerin önemi fazladır. Nitekim Nelson ve Jackson (2003), psikolojik danışman adaylarının staj ve uygulamalar sonunda mesleki açıdan kendilerine daha çok güvendikleri ve her türlü mesleki çalışmalarda daha istekli davrandıklarını belirtmiştir. Psikolojik danışmanların sahip olduğu duygu ve davranışlar psikolojik danışma sürecini etkilemektedir. Psikolojik danışman kendini yeterli hissetmediğinde bu olumsuz inancını danışanlarına yansıtabilmektedir. Bu sebeple psikolojik danışmanın kendini yeterli hissetmesi, danışana ve öğrencilerine yönelik olumlu tutuma sahip olmasını sağlayacaktır (Cormier ve Cormier, 1991).

Yapılan çalışmada elde edilen diğer bir bulgu ise psikolojik danışman adaylarının öz yeterlik algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği sonucunun elde edilmesidir. Bu bulgu cinsiyetin

psikolojik danışmanların öz yeterlikleri ile ilgili yapılan diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir. Erkan (2011), Sali Bilgiç (2011) ve Yiyit (2001)'in yaptığı çalışmalarda psikolojik danışmanların psikolojik danışma yapmaya ilişkin öz yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Yeşilyaprak ve Kısaç (2001)'in yaptığı çalışmada, ilköğretim okullarında çalışan rehber öğretmenlerin cinsiyete göre mesleki yeterlik algılarının değişmediği sonucu ortaya çıkmıştır. Özteke (2011)'nin araştırmasında psikolojik danışmanların öz yeterlik inançları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bunun yanı sıra Gündüz ve elikkaleli (2009)'nin çalışmasında ise kadın psikolojik danışmanların erkek psikolojik danışmanlara göre daha yüksek mesleki yetkinlik inancına sahip olduğu sonucuna ulaşılmış olsa da yapılan diğer çalışmalara bakıldığında cinsiyetin psikolojik danışman öz yeterliğini belirlemede önemli bir değişken olmadığı sonucuna ulaşabiliriz.

Araştırmada elde edilen diğer bir önemli bulgu da, psikolojik danışman adaylarının önemli bir kısmının kurum deneyimi dersi kapsamında yapılan çalışmaları yeterli bulmadığı, yarısından biraz fazlasının ise kısmen yeterli bulduğu sonucudur. Bu bulgular, ülkemizdeki niversitelerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik lisans eğitimi süresince verilen uygulama derslerinin yeterli olmadığını vurgulayan önceki çalışmaları destekler niteliktedir (Doğan, 1996; Kepçeoğlu, 1981; Kuzgun, 2000; zgven, 1990). Özyürek (2009)'in çalışmasında Psikolojik Danışma ve Rehberlik eğitimi alan öğrenciler kurumlarda yaptıkları uygulamaları yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Korkut-Owen vd., (2011)'nin çalışmasında Psikolojik Danışma ve Rehberlik programı mezunları üniversitede alınan uygulamalı derslerde süpervizyon eksikliği ve uygulama yetersizliğini vurgulamışlardır. Alanda alışan psikolojik danışmanların lisans eğitimi değerlendirdikleri çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Güngör, 2010; Hamamcı vd., 2004; Tuzgöl-Dost ve Keklik, 2012). Hamamcı vd. (2004)'nin çalışmasında okullarda çalışan psikolojik danışmanlar aldıkları lisans eğitiminin teorik olarak yeterli seviyede olduğunu fakat mesleki anlamda uygulamada yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Güngör (2010)'n, okullarda çalışan psikolojik danışmanların ve ğretim elemanlarının, psikolojik danışmanlık mesleğine ilişkin

değerlendirmelerini içeren çalışmasında dikkat çeken bazı değerlendirmeler yer almaktadır: Psikolojik danışmanlık mesleğinde mesleki kimlikle ilgili sorunlar vardır; üniversitelerde öğrenci sayısı fazladır; üniversitelerdeki mesleki eğitimlerde uygulama ve süpervizyon çalışmaları yetersiz kalmaktadır; psikolojik danışmanlar nitelikli yetiştirilememektedir. Tuzgöl-Dost ve Keklik (2012)'in çalışmasında psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar aldıkları eğitimde bilgi ve beceri elde etme açısından sıkıntılar yaşadıklarını; mezun olduklarında mesleki uygulama alanlarına ve Milli Eğitim sistemine yönelik yeterli bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Korkut-Owen vd. (2011)'nin, Psikolojik Danışma ve Rehberlik programlarının mezunlar tarafından değerlendirildiği çalışmada, psikolojik danışmanlar alınan kuramsal ve uygulamalı derslere ilişkin değerlendirme yapmışlardır. Buna göre süpervizyon eksikliği ve uygulama yetersizliği öne çıkan değerlendirmeler arasında yer almaktadır. Görüldüğü gibi psikolojik danışmanlar üniversitelerdeki eğitimlerinin uygulama ve süpervizyon çalışmaları bakımından yetersiz kaldığını ifade etmektedir.

Kurum deneyimi sonrası yapılan ankete göre, kurum deneyimlerinde bireyi tanıma teknikleri, grup rehberliği ve seminer çalışmalarına daha fazla ağırlık verildiği, ancak bireysel rehberlik, bireysel psikolojik danışma, müşavirlik ve aile görüşmesi çalışmalarının ise daha az yapıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra kurum deneyimi dersi kapsamında çalışma yaptıkları kurumlara bakıldığında psikolojik danışman adaylarının daha çok ilkokul ve ortaokullarda çalışmalar yaptıkları, ancak anaokulu, RAM, fen lisesi, meslek lisesi, sosyal bilimler lisesi ve özel eğitim okullarında ise daha az çalışma yaptıkları dikkati çekmektedir. Bu doğrultuda psikolojik danışman adaylarının staj süresince yaptıkları çalışmalarda çeşitliliğe yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının farklı kurumlarda psikolojik danışma ve rehberlik alanının her türlü hizmetini uygulamalı olarak deneyimlemesi ile staj uygulamalarından daha fazla verim alacağı söylenebilir. Bunların yanı sıra alan yazında yapılan çalışmalarda staj uygulamaları sırasında yapılacak bazı düzenlemelerin gerekliliği açıklanmıştır. Atıcı ve Çam (2013)'in PDR öğrencileri ile yaptıkları çalışmasında, öğrencilerin uygulama yapacakları okulların fiziksel şartlarının iyi olması, okul personelinin yapılacak çalışmalarda

destekleyici olmaları, öğretim üyeleri ile okullarda yaşadıkları sorunları rahat bir şekilde paylaşabilecekleri bir ortamın olması ve geri bildirim almaları okul uygulamalarını daha verimli hale getirdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenciler aldıkları kuramsal ve uygulama derslerinin içeriğinin sadece eğitim sektörüne yönelik olarak şekillendiğini, ama sağlık, adliye, endüstri ve rehabilitasyon merkezleri gibi farklı çalışma alanlarına yönelik de mesleki deneyime sahip olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Okullarda çalışacak PDR adaylarının okul psikolojik danışmanı öz yeterlik algılarının yüksek düzeyde olması öğrencilere, velilere ve öğretmenlere yönelik sunacağı hizmeti olumlu şekilde etkileyerek hizmet performanslarında olumlu bir artış yaratacaktır. Larson vd. (1992), psikolojik danışman öz yeterliğinin, bir psikolojik danışmanın kariyer hedefleri, mesleğine olan bağlılığı ve ilgisi açısından da oldukça kritik bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Bu sebeple PDR adaylarının eğitim süreci, becerilerin kazandırıldığı ve ilk psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının yapıldığı bir dönem olması bakımından psikolojik danışman öz yeterliğinin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Psikolojik danışman adaylarının yalnız kuramsal bilgilerle ya da yeterli seviyede mesleki deneyim yaşamadan mezun olmaları psikolojik danışmanlık mesleğini yeterince tanıyamamalarına ve dolayısıyla da mesleklerini yaparken güçlüklerle karşılaşma ihtimallerini artırmaktadır. Oysa psikolojik danışman adaylarının mesleki ortamlarda deneyim kazanmasıyla yaşadıkları kazanımlar, mesleği daha iyi benimsemelerini sağlayacaktır.

Yapılan bu araştırmada, kurum deneyimi dersinin PDR adaylarının öz yeterliklerini artırmaya katkı sağlaması ve uygulamada karşılaştıkları güçlüklerle rağmen, yapılan ankette PDR adaylarının çoğunun okul PDR hizmetleri ile ilgili öz yeterlik algılarını orta ve iyi düzey olarak belirtmesi istenen bir sonuçtur. Ancak nitelikli meslek elemanı yetiştirmek için tüm PDR adaylarının kurum deneyiminden en verimli şekilde yararlanması ve öz yeterlik algılarının en yüksek düzeyde olması gerekmektedir. PDR adaylarının okullarda gerçekleştirdikleri uygulamalarında bireyi tanıma teknikleri, grup rehberliği ve seminer çalışmalarının yanı sıra daha fazla müşavirlik, bireysel/grupla psikolojik danışma ve ailelere yönelik çalışmalar yapmaları; kurum deneyimi

sırasında karşılaştıkları sorunların giderilmesi ile öz yeterlik algılarının artacağı beklenmektedir. Bu nedenle üniversitelerin PDR programlarında kurum deneyimi dersinin sayısının ve işlevinin artırılarak uygulamalara farklı dönemlerde de yer verilmesi ve karşılaşılan sorunların iyileştirilmesi önem taşımaktadır. Psikolojik danışman adaylarının mesleklerini uygulamalı olarak gördükleri staj dönemlerinde, deneyimli psikolojik danışmanlar ve öğretim üyelerinden gerekli desteği ve rehberliği almaları için ortam sağlanması onların mesleklerine yönelik öz yeterlik algılarının yükselmesine katkıda bulunacaktır. Bu sayede üniversitelerde nitelikli PDR mesleği elemanı yetiştirilmesine katkı sağlanacağı söylenebilir.

Bu çalışmanın sonuçları yorumlanırken bazı sınırlılıklarından da bahsetmek gerekmektedir. İlk olarak çalışmaya üniversite öğrencileri katıldığından, sonuçlar her yaş grubundaki diğer yetişkinlere genellenemeyebilir. İkinci olarak veri toplama sırasında katılımcılardan sadece öz değerlendirmeleri istenmiştir. Tek bir kaynaktan elde edilen verilerin, sonuçlarda yanlılık yaratabileceği düşünülebilir.

İleride yapılacak çalışmalar için, Türkiye'deki farklı üniversiteleri kapsayacak şekilde, psikolojik danışman adaylarının hem teorikte hem de pratikte sahip olması gereken yeterlikleri belirlemeye yönelik, kurum deneyimi dersinde karşılaştıkları sorunları daha detaylı şekilde ortaya çıkaracak nitel araştırmaların yapılabilmesi şeklinde öneride bulunulabilir.

EXTENDED ABSTRACT

The Effect of Field Practice on Psychological Counselor Candidates' Counseling Self-Efficacy Levels

*

Aynur Fırıncı Kodaz - Meryem Vural Batık

Ministry of National Education – Ondokuz Mayıs University

There are many important factors affecting psychological counseling services, and one of them is factors related the psychological counselor (Hackney and Cormier, 2005). One of the most important factor which is related the psychological counselor is counselor self-efficacy that is a significant link between knowing what to do and actually doing it (Larson, 1998). Undergraduate education in psychological counseling and guidance is a period where students obtain basic counseling, thus it can be considered as a period in which counseling self-efficacy develops and changes. In the last period of the undergraduate education, "Institutional Field Experience " course is given for the psychological counselor candidates at universities in order to gain practical experience in institutions in addition to the theoretical knowledge they have gained during their undergraduate education (YÖK, 2007). In turkey, published studies on the relationship between counseling self-efficacy and institutional field experience are scarce. In this respect, it will be useful to examine the effect of applied courses in undergraduate program of counseling such as institutional field experience on counseling self-efficacy perceptions of psychological counselor candidates. It is thought that studies that aim to address this relationship may provide important contributions to the field of psychological counseling and guidance. This research was conducted to determine the effect of institutional field experience on the counseling self-efficacy perceptions of psychological counselor candidates. In this respect, the answers to the following questions were sought:

1. Has the institutional field experience an effect on the counseling self-efficacy perceptions of psychological counselor candidates?
2. Do the counseling self-efficacy perceptions of psychological counselor candidates differ significantly according to gender?
3. What are the opinions of psychological counselor candidates the institutional field experience?

Method

This research was designed according to the single group pretest - posttest model which is a weak experimental design. Pretests were administered at the beginning of the semester to the fourth grade students before they took the institutional field experience course which they would practice in schools or other educational settings. Posttests were administered at the end of the semester. The participants were fourth-grade counseling students who were studying at Uludag University and Ondokuz Mayıs University. The data were collected from 155 students (81 students from Ondokuz Mayıs University and the rest from Uludağ University) who took the "Institutional Field Experience" course in spring semester of 2016. An information collection form was developed by the researcher and used to obtain information about the practices that psychological counselor candidates perform in the institutional field experience course. "The School Counselor Self-Efficacy Scale" which was developed by Bodenhorn and Skaggs (2005) and adapted to Turkish by Erkan (2011) was used to measure the counseling self-efficacy levels of psychological counselor candidates. In the analysis of obtained data, paired sample t test was used to determine whether counseling self-efficacy perceptions of psychological counselor candidates differed before and after the institutional field experience course. The independent sample t-test was used to compare counseling self-efficacy perceptions according to the gender. In addition, descriptive statistics were used analyze responses of participants to questions about institutional field experience.

Findings and Discussion

According to findings of this study, counseling self-efficacy levels of psychological counselor candidates increased after institutional field experience. Moreover, the results obtained from the survey that applied after the institutional field experience course indicated that most of the

psychological counselor candidates (59%) have positive perceptions about school counseling self-efficacy levels. These findings are consistent with the explanations and findings in the previous literature. Previous experiences and performance accomplishments are important factors associated with counseling self-efficacy (Meyer, 2012; Tang et al., 2004). In addition, Coşgun and Ilgar (2004) demonstrated that taking the courses of “Counseling Experience-I” and “Counseling Experience II” strengthen the counseling self-efficacy perceptions of psychological counselor candidates.

Another findings of the study is that psychological counselor candidates’ levels of personal and social development, leadership and assessment, career and academic development, collaboration and cultural acceptance which are the sub factors of counseling self-efficacy have after institutional field experience. These findings are the same as the results of the total scale and they are in parallel with the explanations and research results in the previous literature. The items of the subscales all refer to self-efficacy in performing certain task related to school counseling.

The results of the analysis indicated that psychological counselor candidates’ counseling self-efficacy perceptions did not differ significantly according to gender. This finding is in line with other studies that examined the effect of gender on counseling self-efficacy. In studies conducted by several researchers such as Erkan (2011), Sali Bilgiç (2001) and Yiğit (2001) it was found that counseling self-efficacy levels of psychological counselors’ did not differ in terms of gender. In Yeşilyaprak and Kısaç’ study in 2001, the found that professional efficacy beliefs of school counselor who work in primary schools did not change according to their gender.

Another important finding of the research is that a significant number of psychological counselor candidates think that experiences they encounter and practices they performed with in the scope of institutional field experience are not satisfactory. Moreover a little more than half of them are think that these practices are partially satisfactory. These findings support the previous studies which have emphasized that the applied courses in undergraduate psychological counseling and guidance programs are not sufficient in Turkey (Doğan, 1996; Kepçeoğlu, 1981;

Kuzgun, 2000; Özgüven, 1990). In a study conducted by Özyürek (2009), students who received psychological counseling training reported that field practices are non-satisfactory. Korkut-Owen et al. (2011) demonstrated that participants who graduated from psychological counseling and guidance program noted the lack of supervision and practice in applied courses in undergraduate programs. Similar results were obtained in studies which investigated the evaluations of psychological counselors about the undergraduate education in counseling (Güngör, 2010, Hamamcı et al., 2004, Tuzgöl-Dost and Keklik, 2012).

Further studies may include different universities in Turkey and may aim to determine both theoretical and practical competencies that a school counselor should reach. In addition it can be suggested that, future studies may real problems in more detail that psychological counselor candidates may face in the institutional field experience course.

Kaynakça / References

- Aladağ, M. ve Kemer, G. (2016). Clinical supervision: An emerging counseling specialty in Turkey. *The Clinical Supervisor*, 35(2), 175-191. doi:10.1080/07325223.2016.1223775
- Atıcı, M. ve Çam, S. (2013). Okullarda PDR uygulamaları dersine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 106-119.
- Atıcı, M., Özyürek, R. ve Çam, S. (2005). Okul danışmanlığı uygulamalarının yetkinlik beklentisi algıları ve mesleki benlik saygısı üzerindeki etkilerinin boylamsal olarak incelenmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(24), 7-26.
- Aydemir Sevim, S. ve Hamamcı, Z. (1999). Psikolojik danışmanların mesleki doyumları ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(12), 39-46.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.

- Bodenhorn, N. ve Skaggs, G. (2005). Development of the school counselor self-efficacy scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 38, 14-28.
- Bowers, J. ve Hatch, T. (2005). *American school counselor association national model: A framework for school counseling programs*. (2nd ed.) Alexandria, VA: American School Counselor Association.
- Bozgeyikli, H. (2012). Self-efficacy as a predictor of compassion satisfaction, burnout, compassiona fatigue: A Study on psychological counselors. *African Journal of Business Management*, 6(2), 646-651.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Earlbaum Associates.
- Cormier, S. ve Nuriou, P. S. (2003). *Interviewing and change strategies for helpers: Fundamental skills and cognitive behavioral interventions*. (5th ed.). Pacific Grove: Thomson-Brooks/Cole.
- Cormier, W. H. ve Cormier, L. S. (1991). *Interviewing strategies for helpers: Fundamental skills and cognitive behavioral interventions* (3rd ed.). Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Coşgun, S. ve Ilgar, Z. (2004). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık deneyimi çalışmalarının adayların öz-yeterlilik algılarına etkisi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Delini, M. F. ve Hulse-Killacky, D. (2005). The relationship of supervisory styles to satisfaction with supervision and the perceived self-efficacy of master's level counseling students. *Counselor Education and Supervision*, 44, 4, 293-304
- Doğan, S. (1996, 15-16 Nisan). *Milli Eğitim Bakanlığı'nun psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleriyle ilgili temel politikaları ve yaklaşımları: Son 25 yıla ilişkin bir değerlendirme*. 3. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Doğan, S. (2001). Okul psikolojik danışmanı (rehber öğretmen) eğitimini yeniden yapılandırmanın gereği ve bir model önerisi. *2000 yılında Türk Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi Ulusal Sempozyumu. Eğitimde yansımalar: VI* (ss. 338-351). Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları.

- Donat-Bacıoğlu, S. (2014). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi: Nitel bir değerlendirme. 9. Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi Tam Metin Kitabı içinde (s. 1082). Edirne.
- Erkan, Z. (2011). *Okul psikolojik danışmanı öz-yeterliğini yordamada eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyetin rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Gündüz, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2009). Okul psikolojik danışmanlarında mesleki yetkinlik inancı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1),119-133.
- Güngör, Z. (2010). *Okul psikolojik danışmanlarının ve öğretim elemanlarının mesleğe ilişkin bazı konulardaki algılarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Hackney, H. L. ve Cormier, S. (2005). *The Professional counselor: A process guide to helping*. (5th edition). Boston: Pearson.
- Hamamcı, Z., Murat, M., ve Esen-Çoban, A. (2004, 6-9 Temmuz). *Gaziantep’teki okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki sorunlarının incelenmesi*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı’nda sunulan biliri. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Hohenshil, T. H., Amundson, N. E. ve Niles, S. G. (2015). Introduction to global counseling. T. H. Hohenshil, N. E. Amundson ve S. G. Niles (Ed.), *Counseling around the World: An international handbook* içinde (s. 1-8). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Johnson, E., Baker, S. B., Kopala, M., Kiselica, M. S. ve Thompson, E. C. (1989). Counseling self-efficacy and counseling competence in prepracticum training. *Counselor Educational & Supervision*, 28(3), 205-218. doi: 10.1002/j.1556-6978.1989.tb01109.x
- Kepçeoğlu, M. (1981). Temel eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini düzenlenmesine ilişkin bazı esaslar temel eğitim sorunları. Ankara: *Türk Eğitim Derneği*, 121-124.
- Korkut-Owen, F. (2007). Psikolojik danışma alanında meslekleşme ve psikolojik danışman eğitimi: ABD, Avrupa birliği ülkeleri ve Türkiye’deki durum. R. Özyürek, F. Korkut-Owen ve D. Owen (Editörler), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik. Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler, Cilt 1* (s. 123-137). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Korkut-Owen, F., Acar, T., Haskan Avcı, Ö. ve Kızıldağ, S. (2011,3-5 Ekim). *Psikolojik danışma ve rehberlik programlarının mezunlar tarafından değerlendirilmesi*. XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı: Kuramlar ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Larson, L. M. (1998). The social cognitive model of counselor training. *The Counseling Psychologist*, 26(2), 219-273.
- Larson, L. M., Suzuki, L. A., Gillespie, K. N., Potenza, M. T, Bechtel, M. A. ve Toulouse, A. L. (1992). Development and validation of the counseling self-estimate inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 39(1), 105-120.
- Lent, R.W., Hill, C.E. ve Hoffman, M.A. (2003). Development and validation of the counselor activity self-efficacy scales. *Journal of Counseling Psychology*, 50(1), 97-108.
- Meyer, R. L. (2012). *Predictors of counselor self-efficacy among master's level counselor trainees: Impact of cohort versus non-cohort educational programs*. 15 Kasım 2017 tarihinde <http://scholarworks.wmich.edu/dissertations/68> adresinden alınmıştır.
- Nelson, K. W. ve Jackson, S. A. (2003). Professional counselor identity development: A qualitative study of Hispanic student interns. *Counselor Education & Supervision*, 43, 2-14.
- Owens, D., Bodenhorn, N. ve Bryant, R. M. (2010). Self-efficacy and multicultural competence of school counselors. *Journal of School Counseling*, 8(17), 1-20.
- Özguven, İ. E. (1990). Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinin dünü ve bugünü. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 4-15.
- Özteke, H. İ. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sosyal karşılaştırma ve öz-bilinç düzeyleri ile psikolojik danışman öz-yeterlik inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özyürek, R. (2009). Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları ve öğrencilere sağlanan süpervizyon olanakları: Ulusal bir tarama çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 32(4), 54-63.

- Özyürek, R., Çam, S. ve Atıcı, M. (2007). Psikolojik danışman eğitiminde okullardaki rehberlik uygulamalarının önerilen özellikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 555-588.
- Özyürek, R. ve Kılıç-Atıcı, M. (2002). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında kendilerine yardım eden kaynakların belirlenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 17(2), 33-42.
- Sali-Bilgiç, H. (2011). *Rehber öğretmenlerin (psikolojik danışmanların) öz yeterlilikleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Soresi, S., Nota, L. ve Lent, R. W. (2004). Relation of typea amount of training to career counseling self-efficacy in Italy. *The Career Development Quarterly*, 52(3), 194-201. <http://dx.doi.org/10.1002/j.2161-0045.2004.tb00641.x>
- Tang, M., Addison, K.D., LaSure-Bryant, D., Norman, R., O'Connell ve Stewart-Sicking, J.A. (2004). Factors that influence self-efficacy of counseling students: An exploratory study. *Counselor Education and Supervision*, 44(1), 70-80. <http://dx.doi.org/10.1002/j.1556-6978.2004.tb01861.x>
- Tuzgöl-Dost, M. ve Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 389-407.
- Yeşilyaprak, B. (2004). *Eğitimde rehberlik hizmetleri* (8. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. ve Kısaç, İ. (2001, 5-7 Eylül). *İlköğretim okullarında görevli rehber öğretmenlerin mesleki yeterlik algısı*. VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri. ODTÜ, Ankara.
- Yiyit, F. (2001). *Okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (2007). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*, <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217> adresinden 15 Kasım 2017 tarihinde edinilmiştir.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (t.y.). *Bologna süreci ana faaliyet alanları*, <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararası-iliskiler/34> adresinden 15 Kasım 2017 tarihinde edinilmiştir.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Fırınıc Koda, A. ve Vural Batık, B. (2018). Kurum deneyiminin psikolojik danışman adaylarının okul psikolojik danışmanı öz yeterlik algılarına etkisi. *OPUS –Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 902-929. DOI: 10.26466/opus.425811